

Hoofdrapport

Rekenkameronderzoek Burgerinitiatieven

- Iconische initiatieven beginnen in de klei -

november 2021

Inhoud

I. KERN VAN HET RAPPORT	2
Conclusies en aanbevelingen.....	4
II. BEVINDINGEN.....	6
o. Inleiding.....	6
o.1 Aanleiding en doel	6
o.2 Vraagstelling	7
o.3 Onderzoeksaanpak.....	8
o.4 Leeswijzer	8
1. Visie en uitgangspunten Burgerinitiatieven	9
1.1. Vraag & Bevinding	9
1.2 Toelichting.....	9
2. Vertaling naar mogelijkheden en regels.....	12
2.1 Vraag & Bevinding	12
2.2 Toelichting	12
3. Burgerinitiatieven in de praktijk: drie cases.....	15
3.1 Vraag & Bevinding	15
3.2 Toelichting.....	15
3.2.1 Casus Hank: van gemeentelijk milieustation naar (groen)inzamelstation door vrijwilligers	16
3.2.2 Casus Zorgtuin Goezate: van idee tot groot project met lokale, regionale en nationale sponsoring	17
3.2.2 Casus Jeugdhonk Kids United in Meeuwen: brug tussen jeugd en hulpverlening	18
4. Resultaten van burgerinitiatieven	19
4.1 Vraag & Bevinding	19
4.2 Toelichting	19
5. Ontwikkelkansen burgerinitiatieven	21
5.1 Vraag & Bevinding	21
5.2 Toelichting	21

I. KERN VAN HET RAPPORT

Deze kern van het rapport bevat de hoofdlijnen, en de conclusies en aanbevelingen.

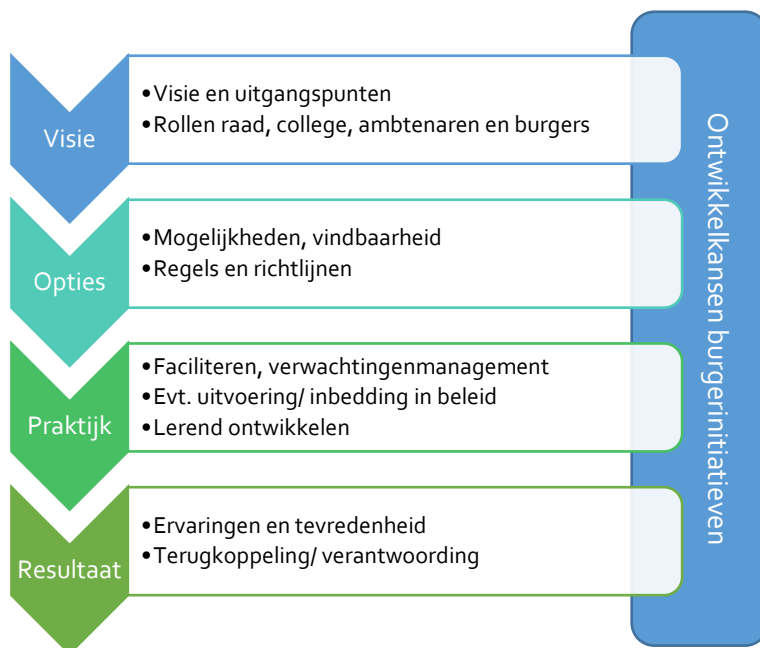
Uitgangspunt in het onderzoek: *Burgerinitiatieven zijn* initiatieven van individuele burgers of groepjes burgers die zich inzetten om een bijdrage te leveren aan de (lokale) samenleving. Dat kan te maken hebben met individuele ondersteuning van medeburgers, de leefbaarheid van de buurt of de sociale cohesie. Het initiatief kan betrekking hebben op anderen maar ook wel op de initiatiefnemers zelf. Kenmerk van het burgerinitiatief is dat er geen gevestigde organisatie achter zit. Het gaat om de eigen ideeën en inzet van burgers.

Doel van het onderzoek

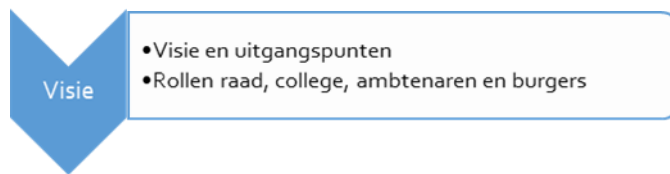
Het doel van het onderzoek is het bieden van inzicht in de manier waarop de gemeente omgaat met burgerinitiatieven, zowel op papier als in de praktijk en het bieden van handvatten voor verdere ontwikkeling hiervan. In het onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Welke visie en andere uitgangspunten heeft de gemeente op het gebied van burgerinitiatieven, hoe vertaalt zich dit naar de praktijk en naar resultaten, en waar liggen nog ontwikkelkansen?

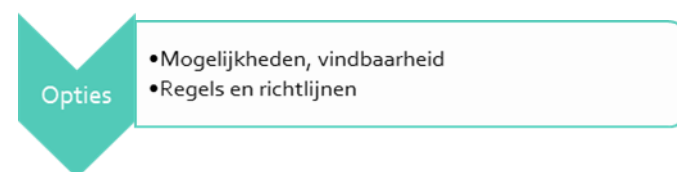
In het onderzoek is gekeken naar de literatuur, documenten van de gemeente en is met veel personen gesproken. Het onderzoek heeft een kwalitatieve aanpak, in drie cases zijn de bevindingen uit de praktijk in beeld gebracht. Er is gewerkt volgens onderstaand model:

Bevindingen

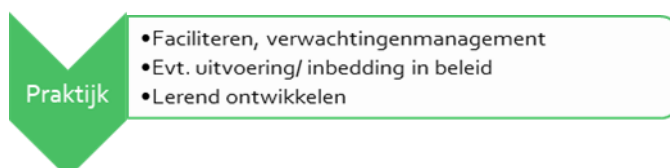
Al vanaf de start van de nieuwe gemeente heeft de gemeente een doorlopende en prominente lijn geformuleerd in de visie en uitgangspunten. Deze punten worden ook door diverse respondenten in dit onderzoek herkend en onderschreven, wel met enkele aandachtspunten. De gemeente houdt zich bezig met doorontwikkeling van de visie en uitgangspunten. Begin 2020 heeft het Presidium een kopgroep, bestaande uit een vertegenwoordiging vanuit de gemeenteraad, het college van B&W en ambtenaren opgericht om Bestuurlijke vernieuwing en Uitnodigend besturen aan te jagen. Burgerinitiatieven past bij uitnodigend bestuur en is daarom een bespreekpunt in deze kopgroep.

De gemeente heeft diverse regels en richtlijnen opgesteld, zoals de subsidieregeling voor eenmalige bewonersinitiatieven, waarmee inwoners budget kunnen krijgen voor hun ideeën. De gemeente heeft kaders opgesteld voor diverse vormen van burgerparticipatie en initiatieven, met de notitie Bestuurlijke vernieuwing in actie (nog niet vastgesteld).

De gemeente biedt diverse online en fysieke mogelijkheden om inwonersinitiatieven in te brengen, zoals verwijzingen naar contactpersonen en informatie over subsidiemogelijkheden op de gemeentelijke website en enkele social media platforms. In alle kernen zijn gebiedsregisseurs en gebiedsbeheerders actief en zijn er netwerken, zoals dorpsraden die o.a. als klankbord fungeren. De gemeenteraad houdt normaliter regelmatig kernbezoeken waar zij veel inwoners en ondernemers spreken.

Respondenten ervaren knelpunten qua vindbaarheid op de website van bijvoorbeeld het participatieplatform Aandeslag, informatie over netwerken per kern zoals de dorpsraden en Right to challenge. Ook blijkt één vaste inhoudelijke contactpersoon binnen de gemeente niet altijd mogelijk. Goede voorbeelden en succesverhalen worden in gedeeld online en in de krant.

Er zijn in dit onderzoek drie cases bekeken: het inzamelstation in Hank, de dementievriendelijke tuin bij verzorgingstehuis Gozate in Werkendam en jeugdhonk in Meeuwen van Kids United. In deze cases speelt de passie van de initiatiefnemers en vertrouwen in hen door inwoners en gemeente een belangrijke rol. De gemeente faciliteert en ondersteunt in deze cases naar behoefte, zonder het initiatief over te nemen. De gebiedsregisseurs spelen een belangrijke rol. Denken in mogelijkheden en alternatieven en hiervan leren is een rode draad in de cases.

Het managen van verwachtingen aan de voorkant kan beter, dat heeft soms te maken met tegenstrijdige wensen of de beperkte ervaring op inhoud of proces bij de interne en externe betrokkenen.

De gemeente heeft geen kwantitatieve gegevens beschikbaar. De tevredenheid van inwoners over burgerinitiatieven wordt niet gemeten of meegenomen in bestaande monitors, dit is binnenkort wel de bedoeling met het Burgerpanel. In krantenartikelen komen vooral enthousiaste inwoners aan het woord, op facebook is het een mix positie en negatieve reacties. De meeste respondenten in dit onderzoek zijn tevreden en zien soms nog ontwikkelkansen zoals snelheid, duidelijkheid en ontvankelijkheid voor kritiek. In de diverse schriftelijke stukken ligt vaak de nadruk op de positieve resultaten en toekomst, er wordt weinig teruggekeken en leerervaringen genoemd.

Er zijn veel leuke voorbeelden van burgerinitiatieven, die een waardevolle bijdrage leveren aan de leefbaarheid en betrokkenheid van de kernen. Respondenten geven aan dat er vooral dingen bereikt worden wanneer inwoners heel enthousiast en positief zijn met hun ideeën.

In de planning- en controldocumenten voor de raad komen burgerparticipatie, inwonersinitiatieven en kerngericht werken aan de orde. In college- en raadsvoorstellen is een verplichte paragraaf 'participatieproces' opgenomen. De communicatie en terugkoppeling van resultaten richting inwoners en raad, gebeurt op diverse manieren, maar er is geen centraal overzicht en er zijn geen vaste afspraken over hoe dit gebeurt.

Ontwikkelkansen

Verbeteringen in de dienstverlening in het algemeen kunnen bijdragen aan meer tevredenheid bij de behandeling van burgerinitiatieven door de ambtelijke organisatie. De formatie gebiedsregisseurs kan uitgebreid worden. Er kan van andere gemeenten geleerd worden om het systeem voor burgerinitiatieven verder te ontwikkelen. Laagdrempeligheid, bijvoorbeeld geen minimum aantal handtekeningen voor het indienen van een burgerinitiatief, blijkt goed te werken. De rol van de gemeenteraad kan wat aangepast worden, wat minder in de regelstand, en wat meer kritisch richting elkaar en college. Altijd in het vizier houden dat burgerinitiatieven maatwerk betreft, geen "men vraagt wij draaien".

Conclusies en aanbevelingen

1. De gemeenteraad heeft in diverse documenten een visie op burgerinitiatieven vastgesteld. Met een Klein Slim Groepje werkt een delegatie vanuit de raad, het college en de ambtelijke organisatie samen om de visie en uitgangspunten te actualiseren en concretiseren, waarbij een kanteling beoogd is vanuit 'traditioneel' werken met burgerinitiatieven, naar 'Uitnodigend besturen'.
 - ➔ Trek de nieuw beoogde manier van werken en denken op korte termijn breder dan het KSG'tje, en laat dit een regelmatig terugkerend thema zijn. Zorg eventueel voor een ontmoetingsplaats of manier waarop training en reflectie onderdeel vormen van het werk van raadsleden, college en ambtenaren. Maak dit ook onderdeel van het inwerkprogramma van de nieuwe raad en college.
2. De gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie bieden diverse laagdrempelige manieren voor inwoners om in contact te komen en ideeën in te brengen. Op het gebied van online vindbaarheid van mogelijkheden en inspirerende voorbeelden zijn nog wel verbeteringen mogelijk.

→ Geef prioriteit aan de communicatie over burgerinitiatieven, bijvoorbeeld de vindbaarheid op de gemeentelijke website en de ontwikkelingen in het kader van het platform Aandeslag.nl, en zorg voor een gebruiksvriendelijke overzichtskaart van initiatieven. Bekijk of de formatie aan gebiedsregisseurs passend is voor de huidige ambitie, ook gelet op de nieuwe begroting.

3. De vele leuke initiatieven van inwoners in de gemeente, laten zien dat de maatschappelijke betrokkenheid en creativiteit van inwoners erg groot is.

→ Etaleer (het succes van) deze initiatieven vaker en prominenter, dergelijke betrokkenheid is niet in iedere gemeente zo gemeengoed. Deel ze in de gemeenteraad, neem ze op in planning- en controldocumenten, website en lokale media (wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt, hoe staat het met...?) Bovendien kan dit etaleren een bron van inspiratie zijn voor andere inwoners met ideeën.

4. Wanneer initiatieven aansluiten bij de gemeentebrede behoefte en gericht zijn op de eigen kern, gepaard gaan met veel enthousiasme van betrokkenen, en de politieke timing klopt, gaat het faciliteren van/ medewerking verlenen van de gemeente hieraan, constructief. Wanneer deze factoren niet helemaal op gaan, lopen de processen en het verwachtingenmanagement aan de voorkant, stroever.

→ Maak mogelijke weerstand en alternatieven tijdig zichtbaar en bespreekbaar, niet alleen mondeling maar ook in beleidsdocumenten. Communiceer open over (on)mogelijkheden en de verwachting van de tijdspanne. Bied ook goede 'nazorg' wanneer ideeën (nog) niet tot uitvoering kunnen komen, en blijf op die manier aan duurzame en goede relaties werken.

5. Voor het expliciet en duurzaam ruimte bieden aan burgerinitiatieven, helpt het als de organisatie ruimte heeft om hierop in te spelen, en deze ruimte op voorhand wordt geboden.

→ Zorg dat beleid en regelgeving ruimte biedt aan inwoners om eigen initiatieven te ontplooien. Laat in college- en raadvoorstellen concreet opnemen op welke wijze het voorstel bijdraagt aan uitnodigend bestuur.

II. BEVINDINGEN

o. Inleiding

Jaarlijks brengt de Rekenkamercommissie Altena één of meerdere onderzoeken uit ter ondersteuning van de gemeenteraad in zijn kaderstellende en controlerende taak.¹ Voor u ligt de startnotitie van het onderzoek naar Burgerinitiatieven.

Burgerinitiatieven zijn initiatieven van inwoners en ondernemers zelf, die een bijdrage willen leveren aan de lokale samenleving. Burgerinitiatieven zijn te scharen onder het bredere begrip *burgerparticipatie*, waarbij de vraag om burgers mee te laten beslissen of uitvoeren, ook van de gemeente kan komen.

Onder *burgerinitiatieven* verstaan we initiatieven van individuele burgers of groepjes burgers die zich inzetten om een bijdrage te leveren aan de (lokale) samenleving. Dat kan te maken hebben met individuele ondersteuning van mede-burgers, de leefbaarheid van de buurt of de sociale cohesie. Het initiatief kan betrekking hebben op anderen maar ook wel op de initiatiefnemers zelf. Kenmerk van het burgerinitiatief is dat er geen gevestigde organisatie achter zit. Het gaat om de eigen ideeën en inzet van burgers.²

o.1 Aanleiding en doel

De gemeente Altena wil burgerparticipatie bevorderen. Met de start van de gemeente is in de Toekomstvisie het zogenaamde kompas hiertoe beschreven: *"we draaien de rollen [...] verder om: niet de burger participeert in initiatieven vanuit de overheid, maar de overheid participeert in initiatieven vanuit de samenleving"*. Als een van de vier kernwaarden heeft de nieuwe gemeente opgenomen 'we werken van buiten naar binnen'. Altena heeft om hier invulling aan te geven onder andere een programmateam kerngericht werken met gebiedsregisseurs en in de buitenruimte ook gebiedsbeheerders die wijkparticipatie bevorderen en burgerinitiatieven ondersteunen. De raad heeft dit ook belangrijk gevonden en recent nog een amendement aangenomen ('Herijking milieustations') om burgerinitiatieven te activeren (in dit geval voor het scheiden van afval).

Nu, na ruim 2 jaar sinds de nieuwe gemeente, heeft een vertegenwoordiging uit de gemeenteraad dit onderwerp aangedragen als suggestie voor een rekenkameronderzoek. De Rekenkamercommissie acht dit als een zinvol onderzoek, vooral ook om vooruit te kijken.

Doel van het onderzoek is:

- 1) het bieden van inzicht in de manier waarop de gemeente omgaat met burgerinitiatieven, zowel op papier als in de praktijk en
 - 2) het bieden van handvatten voor verdere ontwikkeling hiervan.
- De insteek is hierbij 'waar staan we nu en waar kunnen we naartoe'.

¹ Ex art. 81 Gemeentewet

² Zie definitie uit Burgerinitiatieven en de basisfuncties vrijwilligerswerk, Movisie 2012.

0.2 Vraagstelling

Vraagstelling van het onderzoek is:

Welke visie en andere uitgangspunten heeft de gemeente op het gebied van burgerinitiatieven, hoe vertaalt zich dit naar de praktijk en naar resultaten, en waar liggen nog ontwikkelkansen?

De vraagstelling is uitgewerkt naar de volgende deelvragen:

- 1) Welke visie en andere uitgangspunten heeft de gemeente op het gebied van burgerinitiatieven, voor zowel het handelen van de raad, het college, de ambtelijke organisatie en burgers zelf?
- 2) Hoe zijn de visie en uitgangspunten vertaald naar mogelijkheden, vindbaarheid, regels en richtlijnen, etc.?
- 3) Hoe gaat de gemeente in de praktijk om met burgerinitiatieven? Denk hierbij aan:
 - a. faciliteren en ondersteunen van initiatieven (ondersteuning op maat³, in deze periode ook rekening houdend met de beperkingen van Covid-19);
 - b. verwachtingenmanagement, duidelijkheid en feedback tijdens het proces;
 - c. eventuele realisatie van het initiatief (door of in samenwerking met inwoners) of inbedding in gemeentelijk beleid;
 - d. lerend ontwikkelen/borging van praktijkervaringen (incl. de schaa sprong die de gemeente aan het maken is, cultuuromslag andere manier van werken).
- 4) Welke resultaten haalt de gemeente met burgerinitiatieven?
 - a. Hoe ervaren de betrokkenen (inwoners, ambtenaren, wethouders, raadsleden) dit?
 - b. Worden beleidsdoelen/-effecten inhoudelijk verrijkt en gerealiseerd?
 - c. Op welke wijze vindt terugkoppeling/verantwoording van deze resultaten plaats?
- 5) Waar liggen nog ontwikkelkansen voor de wijze waarop de gemeente met burgerinitiatieven omgaat, vanuit de verschillende betrokkenen/rollen (in het bijzonder de rol van de raad)?
 - a. Gelet op 'waar staan we sinds de start van de nieuwe gemeente, en waar kunnen we naartoe?'
 - b. Gelet op de inspirerende voorbeelden van hoe andere gemeenten omgaan met burgerinitiatieven?

De onderzoeksvragen zijn in onderstaand model weergegeven:

³ Denk aan ambtelijke capaciteit, huisvesting/overlegruimte/inzet communicatiekanalen van de gemeente, ICT-ondersteuning, financiële ondersteuning/subsidie etc.

Figuur 1: Onderzoeksmodel Burgerinitiatieven

0.3 Onderzoeksaanpak

Dynamische aanpak

Er is een 'dynamische aanpak' gehanteerd, om een zo levendig en actueel mogelijk onderzoek uit te voeren. Het onderzoek is in fasen opgedeeld, waarbij in elke fase verrijkingen of accenten konden worden gelegd. De eerste fase betrof de Verkenning, met hierin literatuurstudie, documentenanalyse en oriënterende interviews. De tweede fase betrof de Verdieping met een casestudy naar drie cases en een vergelijking met andere gemeenten, inclusief interviews. De derde fase betrof de Verslaglegging. In de vierde en laatste fase wordt de Rapportage en presentatie opgeleverd.

Kwalitatieve en ontwikkelingsgerichte insteek

Het onderzoek kenmerkt zich door een kwalitatieve aanpak met illustratieve praktijkvoorbeelden. Ook richt het zich op leren en ontwikkelen, op vooruitkijken.

Uitvoering in 2021 en door leden rekenkamercommissie

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode april tot en met september 2021, door de leden van de rekenkamercommissie zelf, met ondersteuning van de secretaris (vanuit de griffie). In de maandelijkse rekenkamercommissievergaderingen is de voortgang besproken.

0.4 Leeswijzer

In deze nota van bevindingen leest u per hoofdstuk de beantwoording van een onderzoeksvraag. In de bijlagen zijn opgenomen de literatuur/documentenlijst, de respondentenlijst en diverse overzichtstabellen (relevante gebeurtenissen met analyse).

1. Visie en uitgangspunten Burgerinitiatieven

1.1. Vraag & Bevinding

Vraag 1. Welke visie en andere uitgangspunten heeft de gemeente op het gebied van burgerinitiatieven, voor zowel het handelen van de raad, het college, de ambtelijke organisatie en burgers zelf?

Bevindingen

De gemeente heeft een **doorlopende en prominente lijn** geformuleerd in de visie en uitgangspunten. Dit al vanaf de voorbereidingen van de nieuwe gemeente, waarbij deze punten sindsdien aangevuld en geactualiseerd zijn. Deze punten worden ook door diverse respondenten in dit onderzoek herkend en **onderschreven, wel met enkele aandachtspunten** (zie verder 1.2 Toelichting).

Voorbeelden van de visie en uitgangspunten die in diverse gemeentelijke documenten terugkomen:

- We werken 'van buiten naar binnen'. De vraag van inwoners is het begin, deze willen we begrijpen en doorgronden;
- het principe 'u vraagt wij draaien' is niet van toepassing;
- Zelforganiserend vermogen van onze samenleving;
- We zijn een wendbare organisatie;
- Iedere vraag en ieder verzoek kent binnen de organisatie één contactpersoon;
- Inwoners, partners en de gemeente nemen de gezamenlijke verantwoordelijkheid om de kring betrokkenen bij participatie representatiever en inclusiever te maken;
- We maken gebruik van actuele technologische ontwikkelingen in de samenleving en binnen de overheid;
- We sluiten aan bij verschillende vormen van participatie in de dorpen en daarmee sturen we niet op eenduidigheid. De basis is uiteindelijk dat in alle kernen, opgavengericht, wordt ingezet op de thema's die in het netwerk worden geprioriteerd en vastgesteld.

De gemeente houdt zich bezig met **doorontwikkeling** van de visie en uitgangspunten. Begin 2020 heeft het Presidium een kopgroep opgericht voor Bestuurlijke vernieuwing en Uitnodigend besturen; het Klein Slim Groepje (KSG). Hierin trekt een vertegenwoordiging vanuit de gemeenteraad, het college van B&W en ambtenaren samen op als 'aanjager' van deze thema's. Het KSG vliegt ook op momenten expertise van buiten in (bijvoorbeeld vanuit de Erasmus Universiteit) en staat stil bij de verschillende rollen van de deelnemers en de gemeente als geheel in relatie tot inwoners en bedrijven.

1.2 Toelichting

Doorlopende lijn in gemeentelijke documenten

De gemeente heeft een veelheid aan documenten waarin burgerinitiatieven/participatie beschreven zijn. Zoals de Toekomstvisie, het bestuursakkoord, tot aan de *notitie Bestuurlijke Vernieuwing in actie* uit 2020. In die notitie gaat de gemeente in op kerngericht werken, opgavegericht werken, Right to Challenge, inwonersinitiatieven en digitale participatie. In de programmabegrotingen is bij diverse beleidsprogramma's in globale termen aangegeven waar burgerinitiatieven mogelijk een bijdrage kunnen leveren. Ook informeert het college de gemeenteraad met raadsinformatiebrieven en presentaties in de raad over deze onderwerpen, bijvoorbeeld over Kerngericht Werken eind 2019/ begin 2020. Op andere onderdelen, zoals de voortbouwing op de pilot voor het digitale participatieplatform Aandeslag, wordt de raad middels de besluitenlijst van het college geïnformeerd.

Aandachtspunten en beleving van de visie

De visie en aandachtspunten voor burgerinitiatieven worden herkend en onderschreven door de diverse respondenten van dit onderzoek. Zij plaatsen wel enkele kanttekeningen gelet op de praktijk.

Bij het **'van buiten naar binnen werken'** bijvoorbeeld, zien zij dat hier vóór de start van de gemeente veel aandacht voor was, zoals bij de Icoonprojecten, maar dat dit moeilijker werd toen de nieuwe gemeente een feit was en er veel aandacht naar interne processen en het opbouwen van de organisatie ging. Enthousiasme van inwoners bleek daarmee niet altijd vastgehouden te kunnen worden. Ook vragen sommige respondenten zich af of inwoners wel nog méér of anders betrokken willen worden dan voorheen, of het ambitieniveau wat de gemeente op papier heeft, wel aansluit bij de behoefte van inwoners.

"Er zit soms wel een verschil tussen 'van buiten naar binnen' willen werken en dat ook daadwerkelijk kunnen. [...] De andere manier van werken moet nog voeten aan de grond krijgen, ook zeker bij inwoners zelf." – *respondent in interview*

"Het is een klassieke valkuil om een initiatief als gemeente naar binnen te willen trekken en over te nemen terwijl dat niet altijd hoeft. Een initiatief kan soms ook prima buiten blijven. Laten we de kernen zelf het werk doen en hooguit helpen waar ze iets nodig hebben." – *respondent in interview*

Ten aanzien van het **zelforganiserend vermogen van onze samenleving**; Altena heeft veel inwoners en ondernemers die actief zijn in hun kern of de gemeente, veel 'zelfbewuste aanpakkers: wij doen het zelf' volgens het onderzoek van Citisens/ Necker van Naem uit 2019. Het uitgangspunt van zelforganiserend vermogen past daar dan ook goed bij. Verschillende respondenten geven aan dat de gemeente soms wel de neiging heeft om een initiatief te veel 'naar binnen' te halen en te veel wil overnemen.

Een ander voorbeeld: **'inwoners, partners en de gemeente nemen de gezamenlijke verantwoordelijkheid om de kring betrokkenen bij participatie representatiever en inclusiever te maken'** wordt ook door respondenten als belangrijk ervaren, waarbij zij vinden dat digitale en fysieke middelen elkaar kunnen versterken en de kernbezoeken van de raad belangrijk zijn. Geen van de respondenten heeft het idee dat bepaalde groepen inwoners gemist worden. Zij zien soms wel verschillen, bijvoorbeeld dat in de dorpsraden iets meer oudere mannen zitting nemen, of aan sommige digitale bijeenkomsten relatief meer mannen deelnemen, maar zien ook dat de inwoners die deelnemen aan de activiteiten weer heel divers zijn. Ook wordt de Jongerenraad met daarin leden van bijna alle kernen, door de diverse respondenten gewaardeerd om de stem die ze jongeren geven en de activiteiten die ze voor diverse groepen inwoners ondernemen. Een punt van aandacht zien respondenten wel in het feit dat het vaak dezelfde mensen zijn die de gemeente weten te vinden, en dat de vraag 'hoe betrekken we de inwoner hierbij' ook door de gemeenteraad breder getrokken mag worden dan 'hebben we het desbetreffende platform gevraagd'. Verschillende respondenten kijken wat dit betreft ook uit naar het brede burgerpanel dat op aandeslag.altena.nl ingericht wordt.

Doorontwikkeling

In de gemeentelijke organisatie is er aandacht voor het actueel houden van de visie en uitgangspunten.

"Er wordt gewerkt aan het vertalen/hertalen van de besturingsfilosofie naar kernwaarden. Een van de vier kernwaarden is 'ik zoek aansluiting bij...'. Dat is een belangrijke kernwaarde die ook sterk raakt aan dit onderwerp. Het formuleren van kernwaarden is een belangrijke stap om de organisatie gemakkelijker mee te nemen in de filosofie. Wel merken we dat medewerkers over het algemeen al erg druk zijn met regulier werk en burgerinitiatieven soms ervaren worden als extra werk." – *respondent in interview*

Het is de bedoeling dat diverse teams in de gemeente ook trainingen gaan volgen om het kerngericht werken handen en voeten te geven, en trainingen om digitale vaardigheden te vergroten. Dat sluit dan ook aan bij het uitgangspunt '**we maken gebruik van actuele technologische ontwikkelingen**'.

Zoals aangegeven in paragraaf 1.1, houdt het Klein Slim Groepje (KSG) zich sinds begin 2020 bezig met de doorontwikkeling van Uitnodigend besturen en daarmee ook met burgerinitiatieven. Het KSG heeft als definitie in het Wenkend perspectief opgenomen:

Uitnodigend bestuur = "Ruimte organiseren voor initiatief" uitnodigend bestuur gaat over het gezamenlijk in een netwerk werken aan opgaven in (de kernen van) Altena.

Het KSG besteedt bijvoorbeeld aandacht aan de vraag hoe de gemeente meer kan leren van de burgerinitiatieven die er zijn geweest, en hoe concreet te maken is wat de nieuwe manier van werken betekent in de dagelijkse praktijk, en voor de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college straks. Het KSG is hierbij niet op zoek naar één uniforme manier of oplossing, maar meer naar een 'gereedschapskist'. Dat sluit aan bij '**we sturen niet op eenduidigheid**' in de vormen van participatie in de kernen, **maar opgavengericht**. En informatiegestuurd zoals een respondent aangaf: "wanneer je inwoners in het begin betreft niet in de zin van 'ben je het hier wel of niet mee eens', maar wat zijn je beweegredenen en motieven? Daar zit vaak de ruimte waar je elkaar kan vinden."

2. Vertaling naar mogelijkheden en regels

2.1 Vraag & Bevinding

Vraag 2: Hoe zijn de visie en uitgangspunten vertaald naar mogelijkheden, vindbaarheid, regels en richtlijnen, etc.?

Bevindingen

De gemeente biedt diverse online en fysieke mogelijkheden om inwonersinitiatieven in te brengen. Zo is op de gemeentelijke website te vinden dat contact opgenomen kan worden met de gemeenteraad, met de Jongerenraad, dat er subsidie aangevraagd kan worden voor bepaalde initiatieven, en zijn enkele social media platforms weergegeven. De gebiedsregisseurs en gebiedsbeheerders zijn in alle dorpen actief. Er zijn in de dorpen en wijken diverse netwerken, zoals dorpsraden die o.a. als klankbord fungeren. De gemeenteraad houdt normaliter regelmatig kernbezoeken waar zij veel inwoners en ondernemers spreken, maar vanwege Covid-19 kan dit al enige tijd niet, wat als een gemis ervaren wordt door diverse respondenten.

Niet alle mogelijkheden voor initiatieven zijn even makkelijk vindbaar. Zo zijn zaken als het participatieplatform Aandeslag, informatie over netwerken per kern zoals de dorpsraden, en Right to challenge, niet of nauwelijks op de gemeentelijke website vermeld. Er is nog geen centrale plek met 'ik heb een idee/ initiatief'. Wel zijn de contactgegevens van de gebiedsregisseurs weergegeven, zij zijn veel op locatie in de kernen te vinden en koppelen inwoners waar mogelijk aan inhoudelijke ambtenaren. Respondenten ervaren wel knelpunten qua vindbaarheid in de beschikbare formatie voor gebiedsregisseurs en communicatieadviseurs, en één vaste inhoudelijke contactpersoon binnen de gemeente blijkt ook niet altijd mogelijk. Goede voorbeelden en succesverhalen worden gedeeld online en in de krant, méér/ uitbundiger etaleren kan helpen ter inspiratie voor andere initiatieven.

De gemeente heeft diverse regels en richtlijnen opgesteld, zoals de subsidieregeling voor eenmalige bewonersinitiatieven, waarmee inwoners budget kunnen krijgen voor hun ideeën. Ook de Jongerenraad heeft een activiteitenbudget. De gemeente heeft kaders opgesteld voor diverse vormen van burgerparticipatie en initiatieven, met de notitie Bestuurlijke vernieuwing in actie (2020), maar deze is nog niet door de gemeenteraad vastgesteld (uitgesteld vanwege de Covid-maatregelen).

2.2 Toelichting

Fysieke mogelijkheden: bezoeken door en aan inwoners

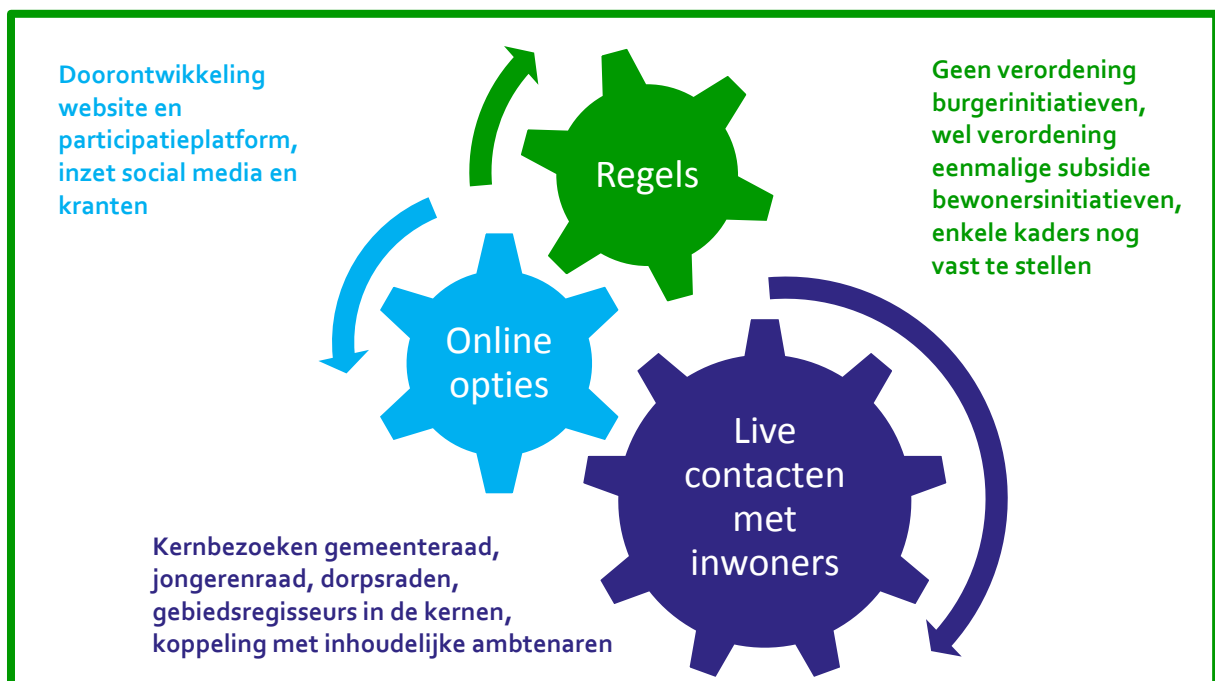
Een aantal inwoners weet de **gemeenteraad** goed te vinden. Inwoners komen bijvoorbeeld op bezoek bij de raadsfracties, spreken in tijdens een Altenaronde van de gemeenteraad bij een geagendeerd onderwerp, of mailen raadsleden (wat als ingekomen brief via het presidium geagendeerd kan worden). Voor andere inwoners vormt dit een drempel, die de gemeenteraad wil wegnemen door het afleggen van kernbezoeken. Inwoners kunnen eens per vergadercyclus onderwerpen inbrengen tijdens de zogenaamde open inloop. Respondenten verwachten dat het 'van buiten naar binnen werken' straks na de Covid-maatregelen weer een impuls krijgt met de kernbezoeken.

Veel inwoners weten de **gebiedsregisseurs** te vinden. De gebiedsregisseurs brengen veel van hun tijd in de kernen door. Wel geven diverse respondenten aan dat twee gebiedsregisseurs voor 21 kernen krap is, zeker wanneer de Covid-maatregelen afgebouwd worden. Ook komt de beoogde koppeling van de gebiedsregisseurs aan de **inhoudelijke ambtenaren** niet altijd snel van de grond vanwege drukte in de ambtelijke organisatie, waarmee het principe van 'iedere vraag kent binnen de gemeente

één contactpersoon' niet altijd waargemaakt wordt. Dat draagt niet bij aan de mogelijkheden voor en vindbaarheid van burgerinitiatieven.

De **Jongerenraad** was één van de 21 Icoonprojecten waaraan inwoners hebben meegedacht op weg naar de nieuwe gemeente Altena. Ten tijde van het rekenkameronderzoek nemen daarin 20 jongeren zitting, uit bijna alle kernen. Zij worden vaak lid van de jongerenraad nadat zij zich voor een bepaald initiatief hebben ingezet. De jongerenraad geeft aan regelmatig gebruik te maken van digitale mogelijkheden om jongeren en andere inwoners te betrekken, bijvoorbeeld in juni 2021 met een enquête 'Wat vinden jongeren in Altena belangrijke verkiezingsthema's?'. De jongerenraad kent een structuur met commissies en projectgroepen. Zij denken wel dat een ruimer budget ook ruimere mogelijkheden zou geven om jongeren te betrekken.

Inwoners weten de **dorpsraden** die er in enkele van de 21 kernen zijn doorgaans goed te vinden en gebruik te maken van de subsidieregeling kernenbudget. Gemeentelijke medewerkers en raadsleden brengen bezoeken aan de dorpsraden, waar diverse onderwerpen aan bod komen, zowel kleinere initiatieven voor de leefbaarheid als grote zoals het opstellen van een dorpsvisie voor Almkerk.

Online mogelijkheden: website, platform en (social) media

De gemeentelijke **website** is ten tijde van dit rekenkameronderzoek niet 'interactief' opgebouwd. Raadsvergaderingen zijn live te volgen, maar er maken nog niet veel inwoners gebruik van. Het aanbrenge van een centraal en laagdrempelig punt voor ideeën/ initiatieven wordt door diverse respondenten als belangrijk gevonden, en men ziet kansen om het **participatieplatform Aandeslag** hieraan te koppelen en meer te promoten. Nu wordt dit nog vooral gebruikt voor enquêtes, maar hier wordt straks ook het burgerpanel aan gekoppeld en is het de bedoeling dat inwoners zelf ideeën kunnen inbrengen. Het verbeteren van de website heeft de aandacht binnen de gemeente, maar er ligt nog geen concreet plan of opdracht voor. Dit heeft ook te maken met de beschikbare uren voor communicatie, waar overigens uitbreiding voor zal komen. Het uitgangspunt 'We maken gebruik van actuele technologische ontwikkelingen' heeft de aandacht, maar gaat in de tijd nog niet heel snel. Wel geven de Covid-maatregelen hier een extra impuls aan.

Qua media publiceert de gemeente wel eens over burgerinitiatieven en kerngericht werken in het **katern van het Kontakt**. Ook inwoners vragen via de krant aandacht voor gerealiseerde burgerinitiatieven, soms ook met vermelding van een prettige medewerking van de gemeente. Diverse respondenten denken dat de gemeente nog meer gebruik kan maken van enthousiaste praktijkvoorbeelden om de vindbaarheid te vergroten. De gemeente maakt gebruik van diverse **social media-accounts**, al geven respondenten aan dat er nog winst te behalen is in de versterking tussen de accounts. De gebiedsregisseurs hebben zelf een youtube filmpje gemaakt.⁴ Daarnaast zijn betrokken inwoners of coördinatoren vanuit stichtingen/instellingen ook actief op social media, bijvoorbeeld het initiatief De Hartenjager in Giessen.

Regels en richtlijnen: subsidieregeling kernenbudget Altena 2021

In de subsidieregeling is hoofdstuk 2 opgenomen '**Eenmalige subsidie bewonersinitiatieven**', waarmee mogelijk wordt gemaakt dat (groepjes) inwoners een bijdrage van maximaal €2000,- per initiatief kunnen aanvragen bij de gemeente. Een aantal thema's is hierbij benoemd (zoals 'leefbaarheid in de buurt of wijk'), evenals de subsidievereisten. Respondenten geven aan dat een gebiedsregisseur samen met de portefeuillehouder binnen 6 weken kan beslissen om het initiatief wel of niet te ondersteunen. Er zijn bij de respondenten geen signalen dat het budget niet voldoende zou zijn, wel gebeurt het eens dat de financiële afwikkeling langer op zich laat wachten, hetgeen spannend kan zijn voor de initiatiefnemers. De budgetten zijn in 2020 grotendeels uitgenut. Inwoners weten naast een gemeentelijke bijdrage soms ook sponsorgelden binnen te halen voor hun initiatieven, zoals bij de dementievriendelijke tuin bij zorglocatie Goezate in Werkendam.

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=wp92Fe5mkKc>, in mei 2021 245 weergaven.

3. Burgerinitiatieven in de praktijk: drie cases

De rekenkamercommissie selecteerde de volgende drie cases omdat zij verschillend zijn in karakter: 1) Het **inzamelstation in Hank** is tot stand gekomen na flinke weerstand tegen de beoogde sluiting. Niet exact volgens de route van uitnodigend bestuur zoals de gemeente die voor ogen heeft, wél een voorbeeld van denken in mogelijkheden en mooie resultaten. 2) De dementievriendelijke **tuin bij verzorgingstehuis Goezate** in Werkendam is een casus waarbij de vrijwilligers een flinke sponsoring uit het bedrijfsleven wisten te realiseren, en de gemeente met hen meedacht qua regelgeving en procedures. 3) Het **jeugdhonk in Meeuwen van Kids United** staat nog in de startblokken, maar is een voorbeeld waarbij initiatieven van inwoners het gemeentelijke beleid raken, in dit geval het alcohol- en drugsbeleid.

3.1 Vraag & Bevinding

Vraag 3: Hoe gaat de gemeente in de praktijk om met burgerinitiatieven? Denk hierbij aan:

- a) faciliteren en ondersteunen van initiatieven (ondersteuning op maat⁵, in deze periode ook rekening houdend met de beperkingen van Covid-19);
- b) verwachtingenmanagement, duidelijkheid en feedback tijdens het proces;
- c) eventuele realisatie van het initiatief (door of in samenwerking met inwoners) of inbedding in gemeentelijk beleid;
- d) lerend ontwikkelen/borging van praktijkervaringen (incl. de schielsprong die de gemeente aan het maken is, cultuuromslag andere manier van werken).

Bevindingen

In de praktijk: De gemeente faciliteert en ondersteunt in deze cases naar behoefte, zonder het initiatief over te nemen, de gebiedsregisseurs spelen hierin een belangrijke rol. Vanuit de hele gemeente gezien kan het managen van verwachtingen aan de voorkant beter, dat heeft soms te maken met tegenstrijdige wensen of de beperkte ervaring op inhoud of proces bij de interne en externe betrokkenen. Initiatieven worden niet zondermeer ingebed in het gemeentelijke beleid, een evaluatie of pilotfase kan hieraan gekoppeld worden, wat past bij lerend ontwikkelen.

Succesfactoren in deze cases: initiatieven sluiten aan bij een (gemeente)brede behoefte én zijn gericht op de 'eigen' kern; politieke timing; passie van initiatiefnemers en vertrouwen in hen door inwoners en gemeente; ondersteuning zonder het initiatief over te nemen; denken in mogelijkheden en alternatieven, ook na moeilijkheden; enthousiasme van de wethouder.

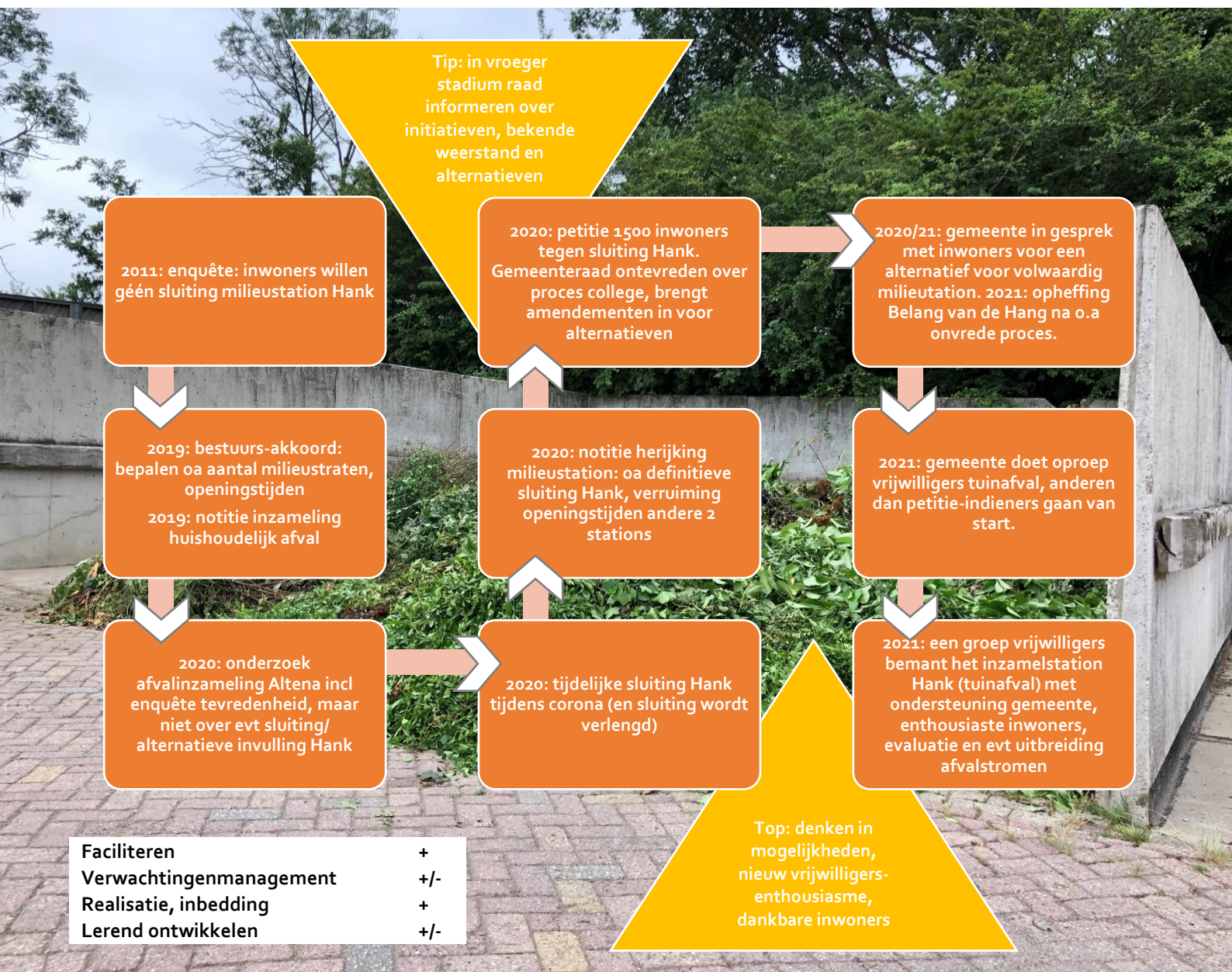
Leerpunten in deze cases: ambtelijk scherper verwachtingenmanagement aan de voorkant, vanuit college richting raad de weerstand en alternatieven vanuit inwoners tijdig een zichtbare plek geven in voorstellen (kan zowel op inhoud als op proces), betere 'nazorg' richting betrokkenen wanneer college en raad een andere keuze maken dan wat inwoners inbrengen, en evaluatie met betrokkenen uit alle fasen van het proces.

3.2 Toelichting

Op de volgende pagina's is telkens een bondig overzicht weergegeven per casus, vergezeld van enkele quotes uit interviews/vragenlijsten. In bijlage 3 is in de tabellen C, D en E per casus een uitgebreidere analyse weergegeven.

⁵ Denk aan ambtelijke capaciteit, huisvesting/overlegruimte/inzet communicatiekanalen van de gemeente, ICT-ondersteuning, financiële ondersteuning/subsidie etc.

3.2.1 Casus Hank: van gemeentelijk milieustation naar (groen)inzamelstation door vrijwilligers

"Burgerinitiatief? Er is eigenlijk sprake van een soort uitgelokt of gevraagd initiatief door de gemeente" >>> "Soms opent het maken van een formeel voorstel of besluit pas nieuwe deuren en mogelijkheden." >>> "De wethouder heeft echt geluisterd naar wat inwoners te zeggen en te bedenken hadden." >>> "Enerzijds de kous op de kop voor de ene groep, anderzijds motivatie bij een andere groep inwoners om zich in te zetten voor groeninzameling." >>> "Opvallend is dat degenen die actie voerden tegen sluiting van de gemeentelijke voorziening uiteindelijk niet zijn aangehaakt bij het inwonersinitiatief." >>> "Het ter ziele gaan van een dorpsvertegenwoordiging is altijd een aderlating voor zowel de politiek als de leden." >>> "De actievoerders hebben met hun actie mogelijk gemaakt dat het inzamelstation er nu is voor groen, en dat wordt door de vrijwilligers en inwoners zeker gewaardeerd." >>> "Het initiatief heeft opgeleverd dat een brengvoorziening voor Hank beschikbaar blijft, dat er een netwerk van vrijwilligers is ontstaan, dat het initiatief ook een sociale dimensie heeft (ontmoetingsplek). Dat een bedreiging is omgezet in een kans." >>> "De oorspronkelijke initiatiefnemers zijn niet uitgenodigd voor de opening van het station of de evaluatie" >>> "Inwoners die hun groenafval komen brengen, geven vaak aan dat ze heel blij zijn dat deze mogelijkheid er nog is en geven zelfs soms Bossche bollen." – diverse respondenten in interviews en vragenlijsten

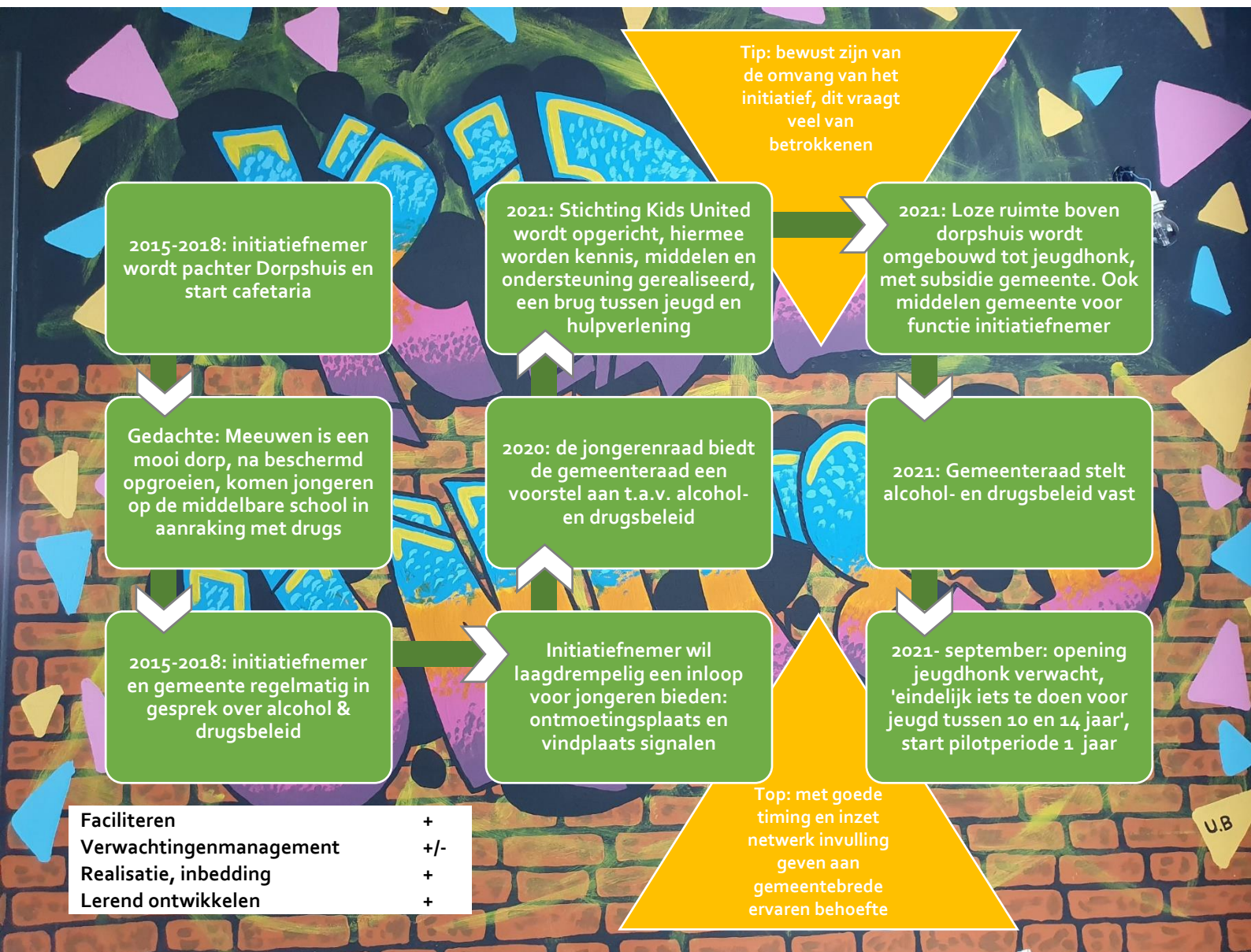
3.2.2 Casus Zorgtuin Goezate: van idee tot groot project met lokale, regionale en nationale sponsoring

"Het contact met de gemeente is perfect gegaan!" "Er is onnoemelijk veel werk verzet met als kroon een prachtige tuin voor de bewoners" – respondent in interview

"Allereerst is er het enthousiasme vanuit de werkgroep, de leden weten het project goed te verkopen. Daarnaast heeft Goezate een hoge gunfactor. Iedereen in Werkendam kent wel iemand die er woont of gewoond heeft en de ouderen hebben het al zo zwaar door corona. Bovendien gaat het om een écht Werkendams project. De mensen hier hebben wat over voor de samenleving." – lid werkgroep in het Kontakt mrt 2021

3.2.2 Casus Jeugdhonk Kids United in Meeuwen: brug tussen jeugd en hulpverlening

"De initiatiefnemer is een bevlogen man. Hij heeft oog voor de jeugd. Hij wil voor jongeren een 'lichtpuntje' opzetten." »»» Het is een pilot, dus niet alles ligt vast. Er worden nog criteria opgesteld waaraan voldaan moet worden om na de pilotperiode door te gaan." »»» "Dit initiatief kan een goeie vindplaats zijn van jongeren met problemen. Uit de cijfers blijkt niet dat er problemen met alcohol en drugs zijn, maar wel uit contact met ouders. Initiatief voorziet in een behoefte." »»» "Het moet geen hulpverlening gaan worden, wel een ontmoetingsplaats en vindplaats voor problemen. Vooraf altijd lastig in te schatten voor de gemeente of dit gaat werken." "Ambtelijk betrokkenen waren graag eerder op de hoogte geweest van betrokken bij gedoe tussen bestuur van de stichting en initiatiefnemer" »»» "Niet te makkelijk denken dat gemeente alles betaalt, bijvoorbeeld materiaal is ook elders te vinden/ via sponsoring." »»» "Kan sneeuwbal effect hebben en ook voor andere kernen mogelijk worden." »»» "Betrokkenheid wethouder zorgde dat Kids United in de schijnwerpers kwam te staan." – diverse respondenten in interviews

4. Resultaten van burgerinitiatieven

4.1 Vraag & Bevinding

Vraag 4: Welke resultaten haalt de gemeente met burgerinitiatieven?

- a) Hoe ervaren de betrokkenen (inwoners, ambtenaren, wethouders, raadsleden) dit?
- b) Worden beleidsdoelen/-effecten inhoudelijk verrijkt en gerealiseerd?
- c) Op welke wijze vindt terugkoppeling/verantwoording van deze resultaten plaats?

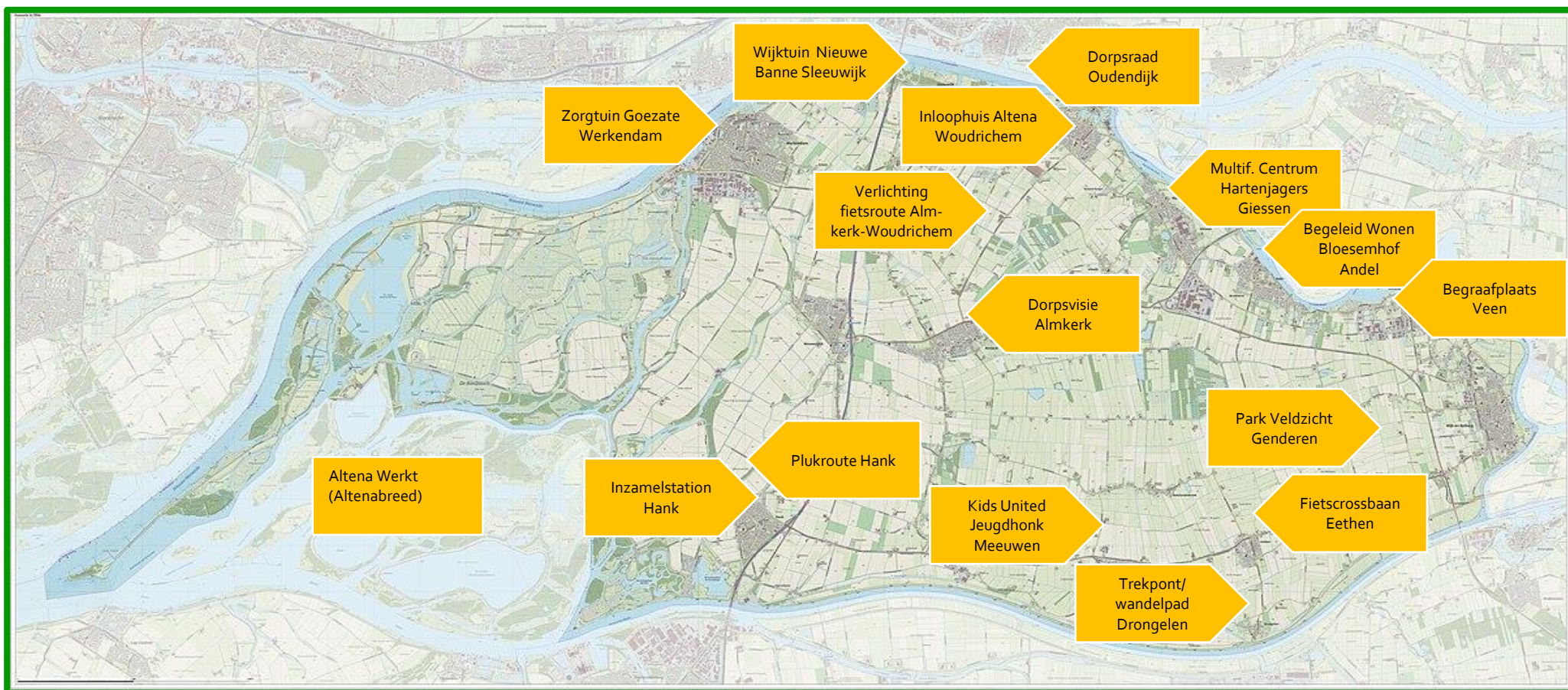
Bevindingen

- **Ervaringen:** de gemeente heeft geen kwantitatieve gegevens beschikbaar, tevredenheid van inwoners over burgerinitiatieven wordt niet gemeten of meegenomen in bestaande monitors, dit is wel de bedoeling straks met het Burgerpanel. De dienstverlening in algemene zin krijgt van inwoners niet zo'n hoge score. In krantenartikelen komen vooral enthousiaste inwoners aan het woord, op facebook is het een mix positiviteit en negativiteit. De meeste respondenten die de rekenkamercommissie gesproken heeft, zijn tevreden en zien her en der nog ontwikkelkansen. Snelheid, duidelijkheid en ontvankelijkheid voor kritiek worden genoemd. In de diverse schriftelijke stukken die de rekenkamercommissie heeft betrokken in dit onderzoek, ligt vaak de nadruk op de positieve resultaten en toekomst, er wordt weinig teruggekeken en aan kritische noten vastgelegd.
- **Verrijking/ realisatie beleidsdoelen:** Er zijn veel leuke voorbeelden van burgerinitiatieven, die een waardevolle bijdrage leveren aan de leefbaarheid en betrokkenheid van de kernen. Een overzichtje is in de volgende paragraaf weergegeven. Respondenten geven aan dat er vooral dingen bereikt worden wanneer inwoners heel enthousiast en positief zijn met hun ideeën.
- **Terugkoppeling/ verantwoording:** In de planning- en controldocumenten voor de raad komen burgerparticipatie, inwonersinitiatieven en kerngericht werken aan de orde. In college- en raadsvoorstellen is een verplichte paragraaf 'participatieproces' opgenomen. Dit wordt wel gevuld, maar zou bewuster c.q. uitgebreider kunnen. De communicatie en terugkoppeling van resultaten richting inwoners en raad, gebeurt op diverse manieren, maar er is geen centraal overzicht en er zijn geen vaste afspraken over hoe dit gebeurt.

4.2 Toelichting

De communicatie is deels al aan de orde gekomen in hoofdstuk 2, in het licht van de vindbaarheid van burgerinitiatieven en de mogelijkheden hiervoor. Met de drie cases in hoofdstuk 3 (en de bijlagen 3C, 3D en 3E), is meer kleur gegeven aan de resultaten en ervaringen van betrokkenen. In bijlage 3F is weergegeven op welke manier resultaten verwoord zijn in o.a. de planning- en controldocumenten van de gemeenteraad. In hoofdstuk 5 zijn enkele resultaten gekoppeld aan ontwikkelkansen.

In deze paragraaf is een overzichtskaart gemaakt door de rekenkamercommissie van verschillende burgerinitiatieven in de gemeente.

Burgerinitiatieven in de gemeente Altena (overzicht is niet uitputtend).

Bron: Kaart gemeente Altena van wikipedia, bewerking door rekenkamercommissie Altena o.b.v. interviews en schriftelijke stukken

5. Ontwikkelkansen burgerinitiatieven

5.1 Vraag & Bevinding

Vraag 5. Waar liggen nog ontwikkelkansen voor de wijze waarop de gemeente met burgerinitiatieven omgaat, vanuit de verschillende betrokkenen/rollen (in het bijzonder de rol van de raad)?

- a) Gelet op 'waar staan we sinds de start van de nieuwe gemeente, en waar kunnen we naartoe?'
- b) Gelet op de inspirerende voorbeelden van hoe andere gemeenten omgaan met burgerinitiatieven?

Bevindingen

- Na de vliegende start met inwonerinitiatieven in de Icoonprojecten en de soms de 'stille landing' daarna, zijn er diverse (her)nieuwe impulsen zichtbaar.
- De grotere schaal kent zowel voor- als nadelen, verbeteringen in de dienstverlening in het algemeen kunnen bijdragen aan meer tevredenheid bij de behandeling van burgerinitiatieven door de ambtelijke organisatie.
- De vraag is of de formatie gebiedsregisseurs passend is bij de huidige ambitie.
- De gemeente maakt al gebruik van een systeem voor burgerinitiatieven, bij de doorontwikkeling daarvan kan geput worden uit voorbeelden van andere gemeenten.
- De gemeenteraad van Altena/ het presidium hanteert geen minimum aantal handtekeningen voor het indienen van een burgerinitiatief, wat laagdrempelig kan zijn.
- De rol van de gemeenteraad wordt soms ervaren als te veel in de regelstand, soms als te weinig kritisch richting elkaar en college.
- Gemeenten ervaren een spanningsveld tussen meewerken aan/ mogelijk maken van burgerinitiatieven vs. U vraagt wij draaien, en geven aan dat dit maatwerk betreft.

5.2 Toelichting

Start van de nieuwe gemeente

Met de start van de gemeente Altena is groots ingezet op burgerinitiatieven met de Icoonprojecten. Een aantal daarvan is gerealiseerd, een aantal daarvan is niet van de grond gekomen. Verschillende respondenten geven aan dat de aandacht voor de Icoonprojecten verminderde na de start, zowel in de raad, college als ambtelijke organisatie, gelet op de aandacht die gegaan is naar het vormen van de nieuwe gemeente. De afgelopen periode, bijvoorbeeld met het KSG Uitnodigend besturen, en de notitie Bestuurlijke vernieuwing in actie (die weliswaar nog niet in de gemeenteraad is geweest), krijgt de aandacht voor burgerinitiatieven weer nieuwe impulsen.

Schaalvergroting & doorontwikkeling

Diverse respondenten ervaren dat de schaalvergroting enerzijds een negatief effect heeft gehad op inwonerinitiatieven, vanwege de lastigere vindbaarheid en bereikbaarheid van de ambtenaren in het gemeentehuis, wat ook door enkele respondenten in verband wordt gebracht met de kwaliteit van de dienstverlening in het algemeen. Ook worden mentaliteitsverschillen tussen de verschillende kernen en het elkaar soms nog moeten vinden, genoemd als nadelen van de opstartfase. Anderzijds ervaren respondenten ook een positief effect van de schaalvergroting, namelijk dat er nu dingen wel mogelijk zijn, die eerder niet mogelijk waren. Een ander positief effect dat ervaren wordt, is dat inwoners meer terugvallen op hun kernidentiteit en daarmee soms nog meer betrokken zijn bij er gebeurt in hun kern. Qua 'nieuwheid' van de gemeente verwachten enkele respondenten dat er met de tijd ook verbeteringen in de dienstverlening en manier van samenwerken zullen gaan plaatsvinden. Specifiek met burgerinitiatieven bijvoorbeeld:

'De mate van ontvankelijkheid bij medewerkers om iets met initiatieven te doen wordt steeds groter en gaat steeds beter.' 'Met een fundamenteel andere manier van werken met burgerinitiatieven je de vergelijking kan maken met een olietanker, als je nu bijstuurt, duurt het even voor je resultaat hebt.'

– diverse respondenten in interviews

Formatie gebiedsregisseurs

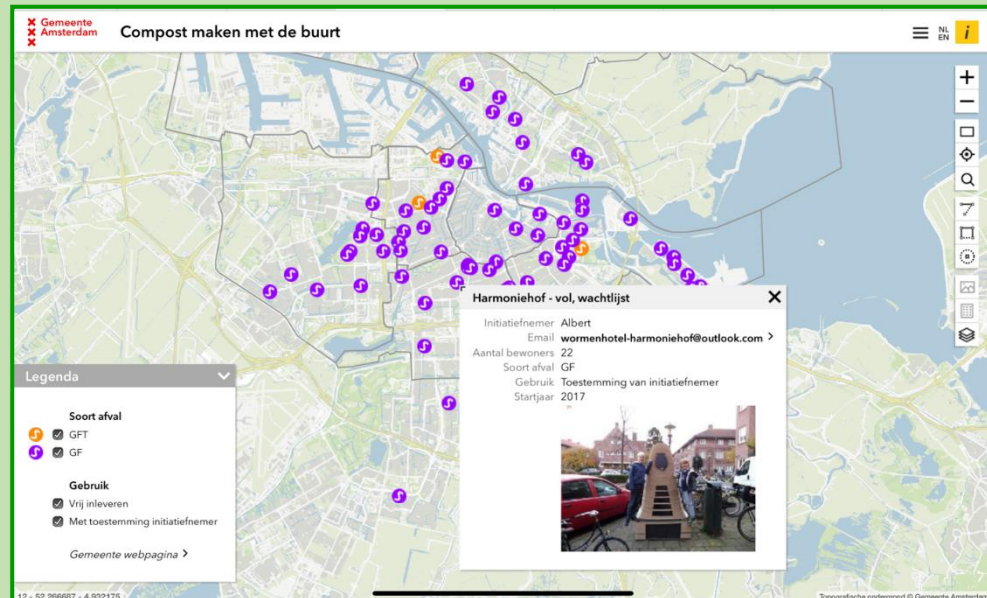
Gemeenten hanteren verschillende werkwijzen rondom gebiedsregie en contactpersonen voor inwoners. De rekenkamer heeft voor dit onderzoek geen vergelijkend onderzoek uitgevoerd, maar wel gesproken met gebiedsregisseurs/ makelaars/ wijkcoördinatoren van de gemeente Best en West Betuwe. In Best werd de beschikbare formatie als te weinig ervaren, in West Betuwe als voldoende. West Betuwe heeft meer formatie beschikbaar dan Altena, maar ervaart ook dat er met meer 'aanbod' meer vraag gecreëerd wordt. De formatie in Altena wordt door diverse respondenten als krap ervaren. De vraag is of de formatie voldoende aansluit bij de ambitie van de gemeente Altena.

Systemen als hulpmiddel voor communicatie

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2, biedt de gemeentelijke website en communicatie nog ontwikkelkansen. Het is o.a. de bedoeling dat er op de gemeentelijke website een soort ideeëknop gaat komen waar inwoners hun ideeën over de gemeente Altena kunnen delen, waar dan het platform Aan de slag in Altena achter zit. Systemen kunnen een goed hulpmiddel zijn voor de vindbaarheid van de mogelijkheden en resultaten van initiatieven, navolgbaarheid van het initiatief voor de inbrengers, en het ophalen van meningen. Enkele inspirerende voorbeelden zijn hieronder weergegeven:

Gemeente	Voorbeelden van systemen
Best	QR-codes op speeltoestellen, inwoners kunnen een melding doen bij de gemeente door deze code te scannen, waarna een medewerker op locatie langs komt.
Tilburg	Zaaksysteem Excellence met klantcontactsysteem. Inwoners kunnen via een knop op de website 'Een idee voor uw wijk? Melding maken' hun initiatief inbrengen. Daarbij laadt ook een stadkaart. De melding wordt vervolgens gekoppeld aan een betrokken ambtenaar, die in dit systeem de voortgang verwerkt, zichtbaar.

Amsterdam

GIS-kaarten 'Geografisch informatiesysteem' voor allerlei onderwerpen. Via de gemeentelijke website is te vinden 'Wilt u iets doen voor uw buurt?' Door te klikken is naar een invulformulier of naar GIS-kaarten, bijvoorbeeld voor het composteren van groenafval in wormenhotels op verschillende locaties in de stad. Bron afbeelding: www.maps.amsterdam.nl

Utrecht

GIS-kaarten 'Geografisch informatiesysteem' voor bijvoorbeeld het project (afstellen) Verkeerslichten waarbij inwoners op de kaart een verkeerslicht konden selecteren waarvan ze vonden dat deze overbodig was. De gemeente reageerde niet persoonlijk, maar via de kaart.

Initiatief in de gemeenteraad

De gemeente Altena kent geen verordening burgerparticipatie en hanteert geen minimaal aantal handtekeningen voor het inbrengen van een initiatief bij de gemeenteraad (uiteraard wordt in het presidium wel een afweging gemaakt of het initiatief op de agenda kan komen). De gemeente Best heeft een verordening Burgerinitiatief opgesteld, met daarin een vereiste van minimaal 50 mensen die een initiatief onderschrijven (buiten de aanvragen die vallen onder de subsidieverordening). De gemeente Utrecht hanteert 250 handtekeningen voor stemming over initiatieven en 100 handtekeningen voor agendering in de gemeenteraad. In die zin is het inbrengen van een initiatief in de gemeenteraad Altena als laagdrempelig te beschouwen.

Rol gemeenteraad gezien vanuit diverse respondenten

Diverse respondenten zien mogelijkheden voor verbetering van de rol van de raad. Ze vinden bijvoorbeeld dat onderwerpen van inwoners soms te snel de politieke arena worden ingetrokken, of dat raadsleden te snel in de regelstand schieten. Raadsleden maar ook anderen binnen de gemeente waarmee inwoners contact opnemen, kunnen nog vaker wijzen op mogelijkheden buiten de gemeente, zoals het pr. Bernard Cultuurfonds of samenwerking met (lokale) bedrijven. Maar ook:

"De gemeenteraad 'strijdt' niet echt, is weinig kritisch richting elkaar en het college. Vanuit die manier van werken, is er weinig oor voor tegengeluid op voorstellen van het college, en daarmee ook te weinig oor voor tegengeluid en andere ideeën vanuit een kern." – *respondent in interview*

Tot slot heeft de raad tot nog toe beperkt beeld of overzicht van de burgerinitiatieven, terwijl respondenten aangeven dat die informatie ook voor de rol van de raad als relevant te zien.

Overige inspiratie en lessen uit de gemeenten West-Betuwe en Best

De rekenkamercommissie heeft gesproken met de gemeente West-Betuwe en de gemeente Best, in deze paragraaf is daar reeds enkele keren naar verwezen. Deze gemeenten zijn ongeveer vergelijkbaar qua grootte en aantal kernen. West-Betuwe is een nieuwe samengevoegde gemeente (2019, 26 kernen), terwijl Best al een lang bestaande gemeente is. De ervaringen die zij verder nog meegeven:

- Opstellen van dynamische gebiedsagenda's/ kernagenda's met raadsleden, dorpsraadsleden en andere inwoners.
- Medewerkers in gemeentehuis betrekken, start met 'natuurlijke' samenwerking met burgers, bijvoorbeeld groenmedewerkers.
- Initiatief ook vooral buiten laten als het kan, zodat eventuele vertraging vanwege interne werkdruk bij collega's voorkomen wordt.
- Meer duidelijkheid geven als gemeente aan wat je kunt waarmaken en wat niet. Niet alle initiatieven kunnen worden ondersteund.
- Trainingen hoe om te gaan met burgerparticipatie helpen ambtenaren om dit als essentieel onderdeel van hun werk te laten zien.
- Communicatie laten werken aan de vindbaarheid van ideeën en de mogelijkheden om deze in te brengen, zowel op de website als social media.
- Er ligt vaak een spanningsveld tussen participatie en 'ik krijg mijn zin', ambtenaren én inwoners kunnen hierin nog een slag maken. Inwoners hebben ook een

verantwoordelijkheid om draagvlak te zoeken, en niet alle inwoners in een kern denken ergens hetzelfde over.

- Combinatie van wijkcoördinatie en buurtsportcoaches (die deels door het Rijk betaald worden) werkt goed.
- Mensen serieus nemen en snel antwoord geven, ook als het antwoord 'nee' is of 'het is nog niet duidelijk'.
- Regelmatig evalueren wat inwoners vinden van het participatieproces en aanvragen die ze indienen.
